

Rahim İçi Araç Hakkındaki Bilgi Düzeyinin Araştırılması

Investigation of Knowledge Level About Intrauterine Device

Hediye Dağdeviren¹, Hüseyin Cengiz¹, Bülent Babaoğlu¹, Cihan Kaya¹, Keziban Doğan¹, Şükrü Yıldız¹

¹Bakırköy Dr. Sadi Konuk Eğitim Araştırma Hastanesi, İSTANBUL

Cukurova Medical Journal 2013; 38 (3): 440-445.

ABSTRACT

Purpose: To investigate a level of knowledge about intrauterine device between females who were examined in our gynecology department.

Materials and Methods: The study was conducted at Gynecology and Obstetric Department of Bakirkoy Dr. Sadi Konuk Teaching and Research Hospital between August 2012-November 2012. The study were included 189 patients who accepted to participate. For collecting data; a form of questionnaire was used which has given information about the intrauterine device (IUD) and status of socio-demographic characteristics of the patients. The questionnaire were administered by the researchers in a separate room as a face-to-face interviews. SPSS 20.0 (SPSS Inc, Chicago, IL, USA) program was used for statistical analysis.

Results: The mean age of the women in the study was 31.1 ± 9.9. 44.7% of women were not using any modern contraceptive method. IUD utilization rate was 3.2%. 1.6% of women had never heard IUD, %76.1 women heard copper IUD. 42% of respondents gave the wrong answer to IUD inserted into ovaries.

Conclusion: The IUD which is a cheap, does not require patient compliance, and has high efficacy. In this study, we were not found a statistically significant difference for answers to questions in patients with different socio-demographic characteristics. The main result of the study was; among all participants, even health care workers there was an important disability about level of knowledge for IUD. It is great importance the whole society, including health professionals must train about family planning.

Key Words: Intra-uterine device, contraception, family planning

ÖZET

Giriş : Hastanemiz Kadın Hastalıkları ve Doğum Polikliniğine başvuran kadınların Rahim içi araç (RİA) hakkındaki bilgi düzeyinin araştırılması.

Materyal ve Metod : Çalışma Bakırköy Dr. Sadi Konuk Eğitim Araştırma Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniği jinekoloji polikliniklerinde Ağustos 2012-Kasım 2012 ayları arasında yürütüldü. Polikliniğe başvuran ve araştırmayı kabul eden 189 hasta çalışmaya dahil edildi. Verilerin toplanmasında hastaların sosyo-demografik özellikleri ve rahim içi araç ile ilgili bilgi durumlarının sorgulandığı anket formu kullanıldı. Anket formu ayrı bir odada, yüz yüze görüşülerek araştırmacılar tarafından uygulandı. Analizlerde SPSS 20.0 (SPSS Inc, Chicago, IL, USA) programı kullanıldı.

Bulgular : Araştırma kapsamına alınan kadınların ortalama yaşları 31.1±9.9 idi. %44.7 kadın herhangi bir modern korunma yöntemi kullanmıyordu. %1.6 kadın daha önce hiç RİA duymazken, duyanlarda %76.1 oranla en fazla bakır RİA duymuştu. RİA yumurtalıklara takılır sorusuna katılımcıların %42'si yanlış cevap verdi.

Tartışma : RİA ucuz, hasta uyumu gerektirmeyen, kontraseptif etkinliği oldukça yüksek olan bir yöntemdir. Çalışmamızda, çalışma grubunun sosyo-demografik özellikleri ile sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel anlamlı bir fark saptanmadı. Çalışmamızda temel sonuç sağlık çalışanları dahil modern kontraseptif yöntemler arasında

önemli bir yer tutan RİA ile ilgili bilgi düzeyindeki yetersizlikti. Aile planlamasında sağlık personelleri dahil tüm toplumun eğitilmesi büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler : Rahim içi araç, kontrasepsiyon, aile planlaması

GİRİŞ

Dünyanın birçok bölgesinde ki hızlı nüfus artışı yaşam standardında değişikliklerle sonuçlanmaktadır. Kontrolsüz nüfus artışını durdurmanın temel yolu ise kontraseptif yöntemlerin güvenlik ve etkinliğini geliştirmektir. Ülkemizde 1965 yılında kabul edilen ilk nüfus planlaması yasası ile kontraseptif metodların kullanım, dağıtım ve satışı serbest bırakılmış ve aile planlaması eğitim ve uygulamaları başlamıştır¹. Böylece 1978 Türkiye Nüfus Sağlığı Araştırmaları (TNSA)'da %38 olan 15-49 yaş evli kadınlardaki kontraseptif kullanım oranı; 1998 TNSA'da %63.9, 2003 TNSA'da % 71'e ulaşmıştır^{2,3}.

Aile planlaması, dünyanın birçok yöresinde ve ülkemizde önemli bir sorun olma özelliğini korumaktadır. 2001 UNICEF verilerine göre Türkiye %2.4 toplam doğurganlık hızı ile hala doğurgan bir ülkedir⁴. İnsanlar çağlar boyunca istenmeyen gebelikleri ve doğumları önlemek için çeşitli yöntemlere başvurmuşlardır. İkinci Dünya Savaşı öncesindeki veriler değerlendirilmiş, sanayinin gelişmesinin verdiği imkanlarla birlikte daha bilimsel yöntemlere geçme fırsatı oluşmuştur.

RİA (Rahimiçi araç) dünyada oral kontraseptif ve geri çekme yönteminden sonra en sık kullanılan yöntemdir. Kondom ve diafram gibi yöntemlerde olduğu gibi koitus öncesi bir işlem gerektirmemesi, sistemik yan etkilerinin olmaması, uygulama kolaylığı ve tek bir uygulama sonucu yıllarca koruma sağlanması RİA'nın tercih sebebidir⁵. RİA uygulamasında en önemli sorunlardan biri kanama nedeniyle kullanımın sonlandırılması; diğeri ise RİA uygulamalarında pelvik infeksiyon ve cinsel temasla bulaşan hastalıkların sıklığında artış olduğu iddialarıdır.

Çalışmamızın amacı; ülkemiz aile planlaması politikasında önemli yeri olan RİA hakkında toplumun bilgi düzeyinin araştırılmasıdır.

MATERYAL ve METOD

Çalışma etik kurul onamı alındıktan sonra Bakırköy Dr. Sadi Konuk Eğitim Araştırma Hastanesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniği jinekoloji polikliniklerinde Ağustos 2012-Kasım 2012 ayları arasında yürütüldü. Polikliniğe başvuran ve araştırmayı kabul eden 189 hasta çalışmaya dahil edildi. Verilerin toplanmasında hastaların sosyodemografik özellikleri ve rahim içi araç ile ilgili bilgi durumlarının sorgulandığı anket formu kullanıldı. Anket formu ayrı bir odada, yüz yüze görüşülerek araştırmacılar tarafından uygulandı.

Verilerin tanımlayıcı istatistiklerinde frekans, oran, ortalama, standart sapma değerleri kullanıldı. Niceliksel verilerin analizinde Ki-kare test, Ki-kare koşulları sağlanamadığında Fischer test kullanıldı. Analizlerde SPSS 20.0 (SPSS Inc, Chicago, IL, USA) programı kullanıldı.

BULGULAR

189 kadını araştırma kapsamına aldık. Araştırma kapsamına alınan kadınların demografik, jinekolojik ve obstetrik özellikleri Tablo 1 ve Tablo 2'de verilmiştir. Araştırma kapsamına alınan kadınların ortalama yaşları 31.1±9.9 idi. Kadınların %51.1'i ev hanımı, %37.8'i çalışan, %8'i öğrenci ve %2.7'si sağlık personeliydi. Eğitim durumları incelendiğinde %4.8 kadının okuma yazması yok, %23.4'ü ilköğretim, %17'si ortaöğretim, %29.3'ü lise ve %25.5'i üniversite mezunuydu. Kadınların %93'ünün sosyal güvencesi var ve %49'unun aylık 1000 tl ve üzeri geliri vardı. Kadınların %68.6'sı daha önce bir kez doğum yapmış ve %78.2'si cinsel olarak aktifti. %89.9'u daha önce en az birkez jinekoloğa başvurmuştu. %44.7 kadın herhangi bir modern korunma yöntemi kullanmıyordu. Yöntem kullananlar arasında en sık kullanılan yöntem geleneksel yöntemlerden biri olan koitus interruptus (geri çekme) olup kullanım

oranı %36.2 idi. RİA kullanım oranı ise %3.2 idi. %1.6 kadın daha önce hiç RİA duymazken, duyanlarda %76.1 oranla en fazla bakırlı RİA duymuştu. Hormonlu RİA olarak sorduğumuz levonorgestrelli RİA duyma oranı ise %19.1 idi.

Nerden duyduklarını incelediğimizde ise en fazla olarak %36.2 oranla arkadaşından duymuş iken, medyadan duyanların oranı %4.3, doktordan duyanların oranı ise %31.4 idi.

Tablo 1. Kadınların yaş, öğrenim durumu, meslek, sosyal güvence ve gelir düzeyine göre demografik özellikleri

		Ortalama±standart sapma /n-%					N	%
			±					
Yaş		31.1		9,2	Meslek	Ev Hanımı	96	51.1%
Öğrenim Durumu	Okuma yazma yok	9		4.8%		Öğrenci	15	8.0%
	İlköğretim	44		23.4%		Çalışıyor	71	37.8%
	Ortaöğretim	32		17.0%		Sağlık Personeli	5	2.7%
	Lise	55		29.3%		Gelir Düzeyi	500 altı	11
Üniversite	48		25.5%	500-999	83		44.1%	
Sosyal Güvence	Yeşilkart	28		14.9%	1000-1499		24	12.8%
	Ücretli	13		6.9%	1500 ve üstü	68	36.2%	
	Sigortalı	147		78.2%				

Tablo 2. Kadınların gravide, parite, daha önce jinekoloğa başvuru, rahim içi araç duymuş mu ve kimden duyduğu ile ilgili sosyodemografik özellikleri

		n	%			N	%
Gravide	Yok	46	24.5%	Jinekoloğa Başvuru	Yok	19	10.1%
	Var	142	75.5%		Var	169	89.9%
Parite	Yok	59	31.4%	Cinsel yolla bulaşan hastalık	Yok	187	99.5%
	Var	129	68.6%		Var	1	0.5%
Kürtaj	Yok	128	68.1%	Daha önce RİA duymuş mu?	Hiç duymamış	3	1.6%
	Var	60	31.9%		Bakırlı duymuş	143	76.1%
Cinsel ilişki	Yok	41	21.8%		Hormonlu duymuş	36	19.1%
	Var	147	78.2%		Her ikisini de duymuş	6	3.2%
Korunma	Yok	84	44.7%	Kimden duyduğu	Kullanmış	7	3.7%
	Rahim içi araç	6	3.2%		Doktordan	59	31.4%
	Kondom	14	7.4%		Arkadaşından	68	36.2%
	Oral kontraseptif	15	8.0%		Medyadan	8	4.3%
	Koitus Interruptus	68	36.2%		Okuldan	44	23.4%
Sistemik Hastalık	Yok	151	80.3%				
	Var	37	19.7%				

Kadınların genel olarak sorulara verdiği yanıtlar incelendiğinde hiç gebe kalmamış kadınlara RİA takılamaz, RİA takılırsa gelecekte gebe kalmak çok zorlaşır, RİA cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korur, RİA menstural kanamayı arttırabilir gibi RİA'nın genel özellikleri ile ilgili bilgi sorularına katılımcıların sırasıyla %51.6, %34, %43 ve %25'i yanlış cevap verdi. Katılımcıların RİA'ların hormonlu olanı da vardır sorusuna %39.4'ü yanlış cevap verirken, %12.2'si ise bilmiyorum dedi. RİA sadece adet döneminde çekilir sorusuna katılımcıların %50'si yanlış cevap verirken, RİA yumurtalıklara takılır sorusuna katılımcıların %42'si yanlış cevap verdi. RİA takılışı sırasında rahim delinebilir sorusuna tüm katılımcıların %54.3'ü, RİA takıldıktan sonra adet sancılarında artış yapabilir sorusuna ise %58'i yanlış cevap verdi. RİA cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korur sorusuna katılımcıların %43.1'i yanlış cevap verdi.

Veriler incelendiğinde kadınların yaş, meslek ve öğrenim durumu gibi sosyodemografik özellikleri ile sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel anlamlı bir fark saptanmadı. Hiç gebe kalmamış kadınlara RİA takılamaz sorusunda üniversite mezunu grubun %54.2'si yanlış ve okuma yazması olmayan grubun %66.7'si yanlış cevap verdi. RİA cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korur sorusunda sırasıyla okuma yazması olmayan ve üniversite mezunu olanların yanlış cevap oranları %55.6 ve %55.2 idi. RİA'ların hormonlu olanları da vardır sorusuna üniversite mezunu grupta yanlış cevap oranı %41.7 idi. RİA diğer yöntemlere göre çok pahalıdır sorusuna okuma yazması olmayan grupta yanlış cevap oranı %55.6 idi. Ev hanımlarının %34'ü RİA ilişkiden sonra çıkarılıp temizlenir sorusuna yanlış cevap verdi. RİA yumurtalıklara takılır sorusuna sağlık personellerinin %40'ı, RİA 10 yıl boyunca etkin

koruma sađlar sorusuna ise % 60.2'si yanlış cevap verdi.

TARTIşMA

Aile planlaması (AP) çiftlerin istedikleri zaman, istedikleri sayıda çocuk sahibi olmalarını sağlayarak üremenin iyilik halinde gerçekteşmesini sağlar. AP anne, çocuk ve dolayısıyla aile sağlığını korur. RİA ucuz, hasta uyumu gerektirmeyen, kontraseptif etkinliği oldukça yüksek olan bir yöntemdir⁶. 2008 TNSA sonuçlarına göre Türkiye'de halen evli kadınların %73'ü gebeliği önleyici bir yöntem kullanıyor bunların %46'sı modern bir yöntem kullanırken, %27'si ise geleneksel bir yöntem kullanıyor⁷. Modern yöntemler arasında en sık kullanılan yöntem %16.9 oranında RİA ve 2.sırada %14.3 oranında kondomdur. Bizim çalışmamızda kadınların %54.8'i korunmak için bir yöntem kullanırken, en sık kullanılan yöntem TNSA verileriyle paralel olup %36.2 oranında geri çekme yöntemi idi.TNSA verilerine göre RİA %16.9 kullanım oranı ile kullanılan modern yöntemler arasında en sık kullanılan yöntemdir. Bizim çalışmamızda bu oran %3.2 idi. İstanbul'da yapılan bir çalışmada ise kontraseptif kullanma oranı %82.2 ve en sık kullanılan yöntem %56.1 oranında RİA idi⁸. Ürdün ve Nijerya gibi az gelişmiş ülkelerde de RİA en çok tercih edilen yöntemdir^{9,10}.

2008 TNSA verilerine göre Türkiye'de kadınların %99.6'sı herhangi bir modern yöntem biliyor %77.6'sı herhangi bir modern yöntem kullanmış ve % 46'sı hala modern bir yöntem kullanıyor. Bizim çalışmamızda modern yöntemlerden biri olan RİA bilme oranı %98.4 olup bu verilerle uyumlu idi.Ancak RİA kullanım oranı %3.2 olup oldukça düşük idi. Bunun nedeni kadınların RİA hakkındaki bilgi yetersizliği olabilir.

2008 TNSA verilerine göre kadınların %18'inin okuma yazması yok, %20'nin ise eğitim düzeyi lise ve üzeridir. Bizim çalışmamızda okuma yazması olmayanların oranı %4.8 iken lise ve üzeri eğitimi olanların oranı ise %54.8 idi. Lise ve üzeri eğitim düzeyi olanların oranının yüksek çıkma

nedeni çalışmayı yaptığımız bölgenin özelliğinden kaynaklanıyor olabilir.

Çalışmamızda, çalışma grubunun sosyodemografik özellikleri ile sorulara verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel anlamlı bir fark saptanmadı. Bu beklenen bir sonuç değildi. Eğitim düzeyi arttıkça, RİA ile ilgili daha fazla bilgili olmalarını bekliyorduk. Ancak temel üreme sağlığı eğitiminin yetersiz olmasının bu sonucu doğurduğunu düşünmekteyiz.

Özellikle çalışmamızda şaşırtıcı sonuçlardan birisi, sağlık çalışanlarının RİA hakkındaki bilgi düzeyindeki yetersizlikti. Örneđin; sağlık çalışanlarının %40'ı RİA'nın yumurtalıklara takıldığını düşünmekteydi. Aile planlamasının sosyolojik yönden araştırıldığı çalışma sayısı oldukça azdır. Çođu çalışma aile planlaması polikliniklerine başvuran kadınların kullandıkları metodları ve kullanım sıklıklarını incelemektedir. Aile planlamasında sağlık personelleri dahil tüm toplumun eğitilmesi büyük önem taşımaktadır. Kitle iletişim araçları etkin bir biçimde kullanılmalı, okullar, üniversiteler ve diğer eğitim kurumları bu konuda duyarlı duruma getirilmeli, müfredatlarda yer alması sağlanmalıdır. Hatta aile planlaması için yılda belli günler ya da hafta verilmesi sağlanmalıdır.

Çalışmamızda olgu sayısının az ve sosyoekonomik düzeyi yüksek olan kişilerin kısıtlı sayıda olması, çalışmamızın en önemli limitasyonlarıydı. Böylesine önemli bir konu ile ilgili daha geniş ve homojen serilerle araştırmalara ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

1. Legal Regulations about Services of Population Planning Ministry of Health General Directorate of Mother and Child Health and Family Planning. 1985.
2. 1998 Turkish Population and Health Survey. Hacettepe Institute for Population Studies. Hacettepe University. Ankara: HIPS. 1999.
3. Aytekin NT, Pala K, Irgil E, Aytekin H. Family planning choices and some characteristics of coitus

- interruptus users in Gemlik,Turkey. Women's health ISUES. 2001; 11: 442-7.
4. The State of the World's Children 2001, UNİCEF.
 5. Grimes DA, Lopez LM, Manion C, Schulz KF. Cochrane systematic reviews of IUD trials: lessons learned. Contraception. 2007; 75: 55-59.
 6. Grimes DA. Forgettable contraception. Contraception. 2009; 80: 497.
 7. TNSA 2008, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara. Aralık 2009.
 8. Alparslan B, Gürsel G, Gün A, Filiz T, Nimet G. Şişli Etfal Eğitim Araştırma Hastanesi Aile Planlaması Merkezinde kontraseptif kullanımı ve yaş gruplarına göre kontraseptif tercihler. Kadın Doğum Dergisi. 2005; 3: 595-9.
 9. Shakhathreh FM. Contraceptive use in Jordon. Saudi Med J. 2001; 22: 512-5.
 10. Ozumba BC, Ibekwe PC. Contraceptive use at the family planning. Clinic of the University of Nigeria Teaching Hospital, F.nugu. Nigeria Public Health. 2001; 115: 51-3.

Yazışma Adresi / Address for Correspondence:

Dr. Hediye Dağdeviren
Bakırköy Dr. Sadi Konuk
Eğitim Araştırma Hastanesi
İSTANBUL
e-mail: hedyedagdeviren@gmail.com

geliş tarihi/received :15.12.2012

kabul tarihi/accepted:08.01.2013